

ZORAN GREGL

Arheološki muzej u Zagrebu

URNE S CILINDRIČNIM VRATOM ŠIREG ZAGREBAČKOG PODRUČJA

Na osnovi dosadašnjeg stupnja istraženosti antičkih nekropola u ovom dijelu Hrvatske u članku se pokušava dati prikaz jednog od vidova lokalne keramoprodukcije. Urne s cilindričnim vratom karakteristični su produkt radionica u jugozapadnoj Panoniji i graničnim područjima Norika. Budući da na području »res publicae Andautoniensium« dosad nisu otkopane lončarske peći (što ni u kom slučaju ne isključuje mogućnost proizvodnje), za spomenute se urne može pretpostaviti da su na ovaj teritorij bile dopremane iz Neviodunuma. Na pet lokaliteta u Hrvatskoj: u Stenjevcu, Donjoj Lomnici, Velikoj Gorici, Ščitarjevu i Dumovcu pronađeno je ukupno devet primjeraka urni od kojih se jedan može datirati u I stoljeće (bikonična posuda s tri plastična rebra), a ostale potječu iz sredine II stoljeća (trbušaste posude s dva plastična rebra na cilindričnom vratu).

U prikazu tzv. »domaće« lončarske proizvodnje u prva dva stoljeća naše ere u jugozapadnoj Panoniji, kao jedan od najčešćih i tipoloških najraznovrsnijih oblika javljaju se urne s cilindričnim vratom. Najveći broj pronađen je u Dolenjskoj, slovenskom Posavju i području oko Celja, dok su na zagrebačkom području pronađene u Stenjevcu (pet komada), Donjoj Lomnici, Velikoj Gorici, Ščitarjevu i Dumovcu (po jedan komad). To su ujedno jedini dosad pronađeni primjerci u Hrvatskoj. Svi su pohranjeni u Arheološkom muzeju u Zagrebu, osim dumovečkog koji se nalazi

u Zavičajnom muzeju Prigorja u Sesvetama. Njihov tipološki razvitak u Sloveniji (s priloženom kartom rasprostranjenosti) dobro je obradio P. Petru.¹

U toku arheoloških iskopavanja nakon II svjetskog rata posebna se pažnja posvećivala intaktnosti grobnih cjelina i stratigrafskim podacima koji su za vremensku determinaciju arheološkog materijala ipak najmeritorniji. Na taj način, komparirajući novootkriveni materijal (sa svim popratnim podacima) i onaj raniji, koji je bio datiran isključivo na osnovi tipološke analize, dolazi se do točnijih podataka pa se sve češće osjeća potreba za revizijom ranije otkopanog materijala. Lokaliteti o kojima će ovdje biti riječi (osim Dumovca) otkopani su i tipološki vrednovani još prije I svjetskog rata pa će uz svaki od njih biti navedeno i nekoliko osnovnih podataka o samim nekropolama.

STENJEVEC

U zadnjem desetljeću prošlog stoljeća izvršena su u Stenjevcu iskopavanja koja su dala vrlo dobre rezultate. Posebno se ističe otkriće ranocarske nekropole na području jugoistočno od župne crkve Svih svetih. Istraživanjima, koja su vodili Josip Purić (1896. godine) i stenjevečki župnik Ljudevit Ivančan (1897—1898. godine), otkriveno je ukupno 128 grobova. Svoje izvještaje objavili su u »Viestniku Hrvatskoga arheološkoga društva« N. S. III/1898. i IV/1900 (dalje VHAD). Za sustavnu obradu cijele nekropole ti podaci nisu uvijek dovoljni, a situaciju otežava činjenica da dokumentacija s iskopavanja nije sačuvana. Viktor Hoffiller je u svom radu »Predmeti iz rimskog groblja u Stenjevcu« (VHAD N. S. VII/1903—1904) obuhvatio samo dio materijala i obradio ga prema tipološkom kriteriju, dok je korak dalje učinio Josip Klemenc (Archäologische Karte von Jugoslawien, Blatt Zagreb, Beograd 1938), pokušavši rekonstruirati grobne cjeline. Na žalost, taj njegov rad nije popraćen odgovarajućom tehničkom dokumentacijom pa ne daje adekvatnu sliku nekropole, ali ipak predstavlja solidnu osnovu za daljnje proučavanje i sistematizaciju sačuvanog materijala i nalazišta u cjelini. Atribut najznačajnijeg nalazišta takve vrste u ovom dijelu Hrvatske, ne veže se uz spomenutu nekropolu samo zbog broja otkopanih grobova, već i zbog raznovrsnosti i podrijetla nalaza. Svi grobovi ove nekropole su paljevinski, a samo kod manjeg dijela (17,1 %) naišlo se na grobnu arhitekturu. Najčešće se radi o ukopu na samom garištu, a vrijeme pokapanja relativno je kratko — I stoljeće i prva polovica II stoljeća.

Kod keramike, koja je u inventaru ove nekropole najčešće zastupljena, javljaju se uglavnom oblici karakteristični za panonsko ili noričko-panonsko područje, a slično je i s fibulama. Dio materijala pokazuje više ili manje jasno izražene keltske (a nešto slabije i ilirske) utjecaje. Očito je da se u ovom slučaju radi o jakim domaćim tradicijama i ukusu koji nastavlja živjeti i u antici zadržavajući stare i prihvaćajući neke nove oblike i načine ukrašavanja. Prožimanjem starog i novog nastaju

¹ P. Petru, Poskus časovne rasporeditve lončenine iz rimskih grobov na Dolenjskem in Posavju, Razprave SAZU VI, Ljubljana 1969; Katalog razstave — Rimska keramika

u Sloveniji, Narodni muzej u Ljubljani, Ljubljana 1973; P. Petru, Die römerzeitliche keramische Produktion in Jugoslawien, Arheološki vestnik XXVII/1976, Ljubljana 1977.

osebujni oblici svojstveni samo ovom području i točnom se doima činjenica da im podrijetlo treba tražiti u lokalnim radioničkim centrima.

Od pet stenjevačkih primjeraka urni s cilindričnim vratom tri su pronađene u grobovima (br. 110, 113 i 127), a dvije izvan grobnih cjelina.

Grob 110

(Ukop na garištu ovalnog oblika, dubina 40 cm).

1. Trbušasta posuda crne boje s dvije okomito postavljene i profilirane ručke. Dno ravno, nešto uže. Visina 18,4 cm; promjer trbuha 16,5 cm; promjer vrata 9 cm. Inventarski broj R 223. (T. 1 : 1).
2. Urna svijetlosive boje. Rub zadebljan, vrat cilindričan s dva plastična rebra. Dno prstenasto. Visina 15,6 cm; promjer trbuha 15 cm; promjer vrata 10,5 cm. Inventarski broj R 224. (T. 1 : 2)
3. Trbušasta vaza tamnosive boje. Rub zadebljan na vanjskom obodu, dno prstenasto. Bez ukrasa. Visina 15,5 cm; promjer trbuha 14 cm. Inventarski broj R 225. (T. 1 : 3)
4. Šalica sive boje, zaobljenog profila, ispod gornjeg ruba ukrašena s dvije paralelne crte. Dno prstenasto. Visina 4,8 cm; promjer 7,8 cm. Inventarski broj R 226. (T. 1 : 5)
5. Bikonična šalica s ravnim rubom nešto ukošenim prema van. Bez ukrasa, dno pojačano. Visina 6 cm; promjer 9 cm. Inventarski broj R 227. (T. 1 : 4)
6. Pehar s naborima od zelenkastog stakla. (Izgubljen).
7. Tri željezna čavla četverokutnog presjeka. Visina 8,8 cm; 9,2 cm; 10 cm. Inventarski broj R 229. (T. 1 : 6—8)

Grob 113

(Ukop na garištu ovalnog oblika, dubina 40 cm).

1. Urna svijetlosive boje s tragovima crnog premaza. Rub zadebljan, neznatno nakošen prema van. Dva plastična rebra na vratu. Dno prstenasto. Visina 16,5 cm; promjer trbuha 15,8 cm; promjer vrata 9,5 cm. Inventarski broj R 234. (T. 2 : 5)
2. Ulomci ornamentirane posude.

Grob 127

(Ukop na garištu ovalnog oblika, dubina 50 cm).

1. Urna sive boje, vrat cilindričan s dva plastična rebra. Dno prstenasto. Visina 15,1 cm; promjer trbuha 14,5 cm; promjer vrata 9 cm. Inventarski broj R 245. (T. 2 : 1)
2. Tronožna posuda koljenastog profila sivocrne boje. Visina 8 cm; visina nogu 3,5 cm; promjer 13,3 cm. Inventarski broj R 246. (T. 2 : 2)
3. Trbušasta vaza sive boje s ravnom stajaćom plohom. Trakasti okomiti rub, ramena ukrašena s 8 nizova kratkih uboda izvedenih kotačićem. Visina 10,4 cm; promjer 10,6 cm. (T. 2 : 3)

4. Donji dio sivog lonca. Visina sačuvanog ulomka 4,5 cm. Ukrasi izvedeni tehnikom urezivanja. (T. 2 : 4)

Slijedeća dva primjerka već spominjanih urni također su pronađeni u Stejnecvu, no u muzej su dospjeli bez ikakvih podataka o okolnostima nalaza. Može se pretpostaviti da potječu iz grobova uništenih izoravanjem prije nego što je počelo iskopavanje same nekropole.

1. Bikonična urna sive boje s tri plastična rebra. Dno prstenasto. Visina 14 cm; promjer trbuha 14,7 cm; promjer vrata 9 cm. Inventarski broj R 320. (T. 2 : 6)
2. Urna sivosmeđe boje, vrat cilindričan s dva plastična rebra. Na sredini trbuha kao ukras dvije urezane paralelne crte. Dno prstenasto. Visina 16,7 cm; promjer trbuha 16,8 cm; promjer vrata 12,2 cm. Inventarski broj R 352. (T. 2 : 7)

DONJA LOMNICA

Na području ovog sela izoran je 1903. godine jedan paljevinski grob. Nalazište leži oko 1 km sjevernije od sela. Iako se pretpostavlja (što je i utvrđeno pokusima sa željeznom šipkom) da se tu nalazilo još nekoliko grobova, do sistematskog iskopavanja nikad nije došlo. Materijal je publicirao V. Hoffiller još 1904. godine ali bez popratnih crteža ili fotografija.² Grob je bio prekriven kamenim pločama, a inventar je bio slijedeći:

1. Siva urna cilindričnog vrata koji je bio ukrašen s dva plastična rebra. Dno ravno. Visina 20 cm; promjer trbuha 19,2 cm; promjer vrata 9,8 cm. (T. 3 : 5)
2. Ulomak sive zdjele ukrašen
Visina sačuvanog fragmenta 5,6 cm; dužina 11,3 cm. Širina ukrasne trake 1 cm. (T. 3 : 7)
3. Masivan željezni nož. Ukupna dužina 20,7 cm; dužina sječiva 13 cm. (T. 3 : 6)
4. FAVSTINA MAIOR (T. 3 : 2)
5. ANTONINVS PIVS (T. 3 : 3)
6. HADRIANVS (T. 3 : 4)
7. Četiri atipična ulomka keramike crvene boje.

ŠČITARJEVO

Iskopavanje antičke Andautonije još uvijek traje. Negdje s tog područja potječe ulomak sive urne s dva plastična rebra na vratu.³ Nalazio se u privatnoj zbirci, no danas mu se na žalost izgubio trag.

² V. Hoffiller, Otkriće rimskoga groba u Dol. Lomnici kod Vel. Gorice. Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva, N. S. VII/1903—1904, Zagreb 1904.

³ B. Vikić-Belančić, Neka obilježja rano-carske keramike u jugozapadnoj Panoniji, Starinar N. S. XIII—XIV, Beograd 1962—1963.

VELIKA GORICA

Na položaju Visoki brijeg u neposrednoj blizini stare velikogoričke bolnice, otkrivena je nekropola s kontinuitetom ukopa od prethistorije do ranog srednjeg vijeka. U Arheološki muzej materijal je dopreman u nekoliko navrata od 1908. do 1927. godine. Iskopavanja su izvodili V. Hoffiller (1908. god.) i tadašnji vlasnik zemljišta N. Hribar (u više kampanja), a dosta materijala koji je dospio u muzej kao slučajni nalaz bez ikakvih popratnih podataka, otkriveno je prilikom obrade zemljišta. Velikih zasluga za spašavanje ovog materijala ima i V. Tkalčić.

1. Siva urna pronađena izvan grobnih cjelina. Vrat stožast s dva plastična rebra. Dno prstenasto. Visina 19 cm; promjer trbuha 18,8 cm; promjer vrata 13,2 cm.⁴ (T. 3 : 1)

DUMOVEC

Iskopavanja na ovom lokalitetu vršena su tijekom 1977. i 1978. godine i tom prilikom otkopano je šest tumula. Nekropola se nalazi u šumarku južno od sela i željezničke pruge Zagreb—Beograd, a u blizini rimske ceste koja je sa sjeverne strane pratila tok rijeke Save prema panonskoj nizini. Tu je otkrivena skupina od 22 tumula, dok ih se u neposrednoj blizini nalazi raštrkano još desetak. Ovdje pronađena urna s cilindričnim vratom otkopana je u tumulu »C« čiji promjer iznosi 10 m, a sadašnja visina oko 1 m. U samom tumulu nalazila su se dva groba, i u ovom drugom (osim urne) pronađen je i jedan rimski, gotovo sasvim uništen i nečitak novac. Ulomci posude nalazili su se na garištu ovalnog oblika čiji je promjer iznosio 90 cm, a dubina 40 cm. Udaljenost od centra tumula bila je 2 m.⁵

1. Urna crvenkasto-sive boje. Vrat stožast s dva plastična rebra. Dno prstenasto. Visina 17 cm; promjer trbuha 21 cm; promjer vrata 14 cm. (T. 3 : 8)

Sve urne s cilindričnim vratom pronađene na zagrebačkom području izrađene su na lončarskom kolu od dobro pročišćene gline, sive su boje, a na jednoj su vidljivi i tragovi crnog premaza (Stenjevec, grob 113). Izuzetak čini dumovečki primjerak na kojem boja prelazi od sive do žućkasto-crvene. Visina im varira od 14,7—20 cm, promjer trbuha 14,5—21 cm, a promjer vrata od 9—14 cm. Kod svih primjeraka rub je zadebljan, dok je dno ravno ili prstenasto. Elegancija i skladnost oblika kojom se odlikuju ovi tipovi posuda dokaz su visokog stupnja umješnosti i ukusa domaćih majstora. P. Petru, koji je obradio njihov tipološki razvoj, smatra na osnovi gustoće nalaza i otkopanih lončarskih peći da su se centri za proizvodnju najvjerojatnije nalazili u Neviodunumu (Drnovo kraj Krškog) i Celei (Celje),⁶ a datira ih u prva dva stoljeća n.e. Plovnost Save i dobra cestovna mreža u ovom

⁴ V. Hoffiller, Staro groblje u Velikoj Gorici, Vjesnik Hrvatskoga arheološkoga društva N. S. X/1908—1909, Zagreb 1909.

⁵ Na dozvoli za objavu zahvaljujem kolegi V. Sokolu, direktoru Zavičajnog muzeja Prigorja u Sesvetama. Opširniji podaci o sa-

mom iskopavanju biti će objavljeni kod: V. Sokol, Najnovija arheološka istraživanja u Prigorju, Arheološka istraživanja u Zagrebu i njegovoj okolini, Izdanja Hrvatskog arheološkog društva, sv. 6, Zagreb 1981.

⁶ P. Petru, Poskus . . . , str. 209.

dijelu provincije Panonije dopuštaju pretpostavku da su navedeni primjerci do-
premani iz Neviodunuma. Petru navodi 17 lokaliteta u Sloveniji gdje su otkopane
urne s cilindričnim vratom, jedan u Mađarskoj te dva u Hrvatskoj — Stenjevec i
Velika Gorica.⁷ U novije vrijeme ovaj tip posuda pronađen je na slijedećim lokali-
tetima u Sloveniji: Borštka,⁸ Veliki Kamen,⁹ Novo Mesto — Beletov vrt,¹⁰ Stranska
vas pri Novem Mestu,¹¹ Pristava pri Trebnjem,¹² Rosalnice, Štrekljevec i Otok pri
Podzemlju.¹³ Tu treba pridodati i tri lokaliteta iz Hrvatske: Donja Lomnica, Šči-
tarjevo i Dumovec. Interesantno je spomenuti da se za sada ovaj oblik u Hrvatskoj
javlja samo na području »res publicae Andautoniensium«.

Najstariji oblik koji se javlja u prvoj polovici I. i traje tijekom cijelog stoljeća
bikonična je posuda sive boje s tri plastična rebra na vratu (Stenjevec, izvan grob-
nih cjelina). Slični primjerci pronađeni su u Dobovi (grobovi A 19, A 26 i A 37)¹⁴
i datiraju se u tiberijansko-kladijevsko razdoblje te u Pristavi kod Trebnja
(grob 3)¹⁵ koji se datiraju u flavijevsko razdoblje (pronađeni zajedno s novcem
Domicijana). Za razliku od tih primjeraka stenjevečka urna interesantna je uto-
liko što umjesto dva ima tri plastična rebra na vratu (T. 2 : 6). Prisutnost novog
oblika, koji se javlja početkom II stoljeća kada se urne transformiraju u trbušaste
posude s cilindričnim vratom bez ikakvog ukrasa, na području Hrvatske još nije
utvrđena, što se može pripisati relativno slabom stupnju istraženosti. Polovicom
II stoljeća na cilindričnom vratu pojavljuju se kao ukras dva paralelna, plastična
rebra. U Stenjevcu su pronađena četiri takva komada: grob 110, 113, 127 i jedan
izvan grobnih cjelina (T. 1 : 2, 2 : 5, 1, 7). Slični su primjerci iz Donje Lomnice,
Velike Gorice i Dumovca (T. 3 : 1, 5, 8) ali je tu potrebno naglasiti da kod njih
vrat ima stožast oblik, tj. lagano se sužuje prema rubu. Između brojnih analogija¹⁶
izdvojit ćemo samo grob 9 iz Globodola,¹⁷ grob 3 iz Stranske vasi pri Novem
Mestu i grob 1 iz Rosalnice¹⁸ u kojima su pronađene urne s ukrasima i po trbuhu,
dok jedina ukrašena urna na našem području potječe iz Stenjeveca: dvije paralelne,
urezane crte na sredini trbuha (T. 2 : 7). Na osnovi analogija i činjenica da je lom-
nički primjerak datiran novcem Hadrijana, Antonina Pija i Faustine te da se ukop
na nekropoli u Stenjevcu vršio otprilike do Markomanskih ratova, navedene pri-
mjerke urni s cilindričnim vratom iz Stenjeveca, Donje Lomnice, Velike Gorice,
Ščitarjeva i Dumovca možemo datirati u sredinu II st.

⁷ P. Petru, Poskus . . . , bilj. 50

⁸ J. Dular, Rimski grobovi z Borštka v Metliki, Arheološki vestnik XXV/1974, Ljubljana 1976.

⁹ S. Ciglencečki, Veliki Kamen, Arheološki vestnik XXV/1974, Ljubljana 1976.

¹⁰ T. Knez, Novo Mesto — Beletov vrt, Varstvo spomenikov XXI, Ljubljana 1977.

¹¹ D. Breščak, Stranska vas pri Novem Mestu, Varstvo spomenikov XXI, Ljubljana 1977.

¹² J. Oman, Pristava pri Trebnjem, Varstvo spomenikov XVII—XIX/1, Ljubljana 1974.

¹³ A. Dular, Rimski grobovi iz Rosalnic, Štrekljevca in Otoka pri Podzemlju, Arheološki vestnik XXVII/1976, Ljubljana 1977.

¹⁴ P. Petru, Rimski grobovi iz Dobove, Ribnice in Petrušnje vasi, Razprave SAZU VI, Ljubljana 1969.

¹⁵ T. Knez, Novi rimski grobovi na Dolenjskem, Razprave SAZU VI, Ljubljana 1969.

¹⁶ Vidi bilj. 7.

¹⁷ S. Petru, Rimski grobovi iz Globodola, Razprave SAZU VI, Ljubljana 1969.

¹⁸ Vidi bilj. 11 i 13.

POPIS I SADRŽAJ TABLI
TAFELNVERZEICHNIS

- Tabla 1
Tafel 1
1—8, Stenjevec, grob 110 (Grab 110).
Tabla 2
Tafel 2
1—4, Stenjevec, grob 127 (Grab 127); 5, Stenjevec, grob 113 (Grab 113); 6—7, Stenjevec, izvan grobnih cjelina (ausser Grabeinheiten)
Tabla 3
Tafel 3
1, Velika Gorica, izvan grobnih cjelina (ausser Grabeinheiten); 2—7, Donja Lomnica, pojedinačni grob (Einzelgrab); 8, Dumovec, tumul »C« (Tumulus »C«)
Tabla 4
Tafel 4
1, karta rasprostranjenosti urni s cilindričnim vratom u Hrvatskoj (Verbreitungskarte der Zylinderhalsurnen in Kroatien); 2, Dumovec, tumul »C« (Tumulus »C«)

ZUSAMMENFASSUNG

DIE ZYLINDERHALSURNEN AUS DEM GEBIET DER STADT ZAGREB

In einheimischen Erzeugnis der ersten zwei Jahrhunderte in Südwestpannonien sind die Zylinderhalsurnen eine der häufigsten, und typologisch mannigfaltigsten Form. Der grösste Anzahl davon wurde in Slowenien gefunden¹ (Unterkrain, Slowenische Sava-Ebene und Gebiet um Städtchen Cili), während die Beispiele im Raum der Stadt Zagreb aus Stenjevec (5 Stücke), Donja Lomnica, Velika Gorica, Ščitarjevo und Dumovec (je 1 Stück) herkommen (siehe die Verbreitungskarte). Zur gleichen Zeit sind sie die einzigen, bis jetzt gefundenen Exemplare in Kroatien. Alle sind im Archäologischen Museum zu Zagreb aufbewahrt, ausser derjenigen aus Dumovec die sich im Museum zu Sesvete befindet.

Stenjevec

Hier wurde die grösste frühkaiserzeitliche Nekropole in diesem Teil Kroatiens ausgegraben (128 Gräber). Alle Gräber sind Brandgräber und nur ein kleinerer Teil (17,1 %) davon besass die Grabarchitektur. Es handelt sich zumeist um die Begräbnis direkt auf der Brandstelle und die Begräbniszeit ist relativ kurz — I und die erste Hälfte des II Jhs. Von 5 Beispielen an Zylinderhalsurnen wurden 3 in Gräbern gefunden (Gräber 110, 119, 127), während zwei andere nach Museum als Zufallsfunde ohne irgendwelchen Fundangaben gekommen sind.

Grab 110: Urne lichtgrauer Farbe, Rand verstärkt, Hals zylindrisch mit zwei plastischen Rippen. Standring. Höhe 15,6 cm; Bauchweite 15 cm; Halsweite 10,5 cm. Inventarnumer R 224. (T. 1 : 2)

Grab 113: Urne lichtgrauer Farbe mit Spuren schwarzes Aufstrichs, Rand verstärkt, zwei plastische Rippen am Halse. Standring. Höhe 16,5 cm; Bauchweite 15,8 cm; Halsweite 9,5 cm. Inventarnumer R 234. (T. 2 : 5)

Grab 127: Urne grauer Farbe, Hals zylindrisch mit zwei plastischen Rippen. Standring. Höhe 15,1 cm; Bauchweite 14,5 cm; Halsweite 9 cm. Inventarnummer R 245. (T. 2 : 1)

Ausser Grabeinheiten:

- Bikonische Urne grauer Farbe mit drei plastischen Rippen. Standring. Höhe 14 cm; Bauchweite 14,7 cm; Halsweite 9 cm. Inventarnummer R 320. (T. 2 : 6)
- Urne graubrauner Farbe, Zylinderhals mit zwei plastischen Rippen. Am Bauch zwei eingeschnittene Strichen als Verzierung. Standring. Höhe 16,7 cm; Bauchweite 16,8 cm; Halsweite 12,2 cm. Inventarnummer R 352. (T. 2 : 7)

Donja Lomnica

Im Jahre 1903. wurde hier ein Grab mit Steinplatten bedeckt gefunden: Zylinderhalsurne, grauer Farbe, mit zwei plastischen Rippen am Halse. Höhe 20 cm; Bauchweite 19,2 cm; Halsweite 9,8 cm.² (T. 3 : 1)

Šćitarjevo

Die Ausgrabungen antiker Andautonia sind noch immer im Laufe. Irgendwo aus diesem Dorf her stammt ein Fragment der grauen Urne mit zwei plastischen Rippen am Zylinderhalse. Er befand sich in Privatsammlung, aber heute gibt es kein Spur davon.

Velika Gorica

Die Nekropole erweist die Begräbniskontinuität von Urgeschichte bis zum frühen Mittelalter. Die Zylinderhalsurne wurde ausser Grabeinheit gefunden. Sie hat Kegelhals mit zwei plastischen Rippen, Standring. Höhe 19 cm; Bauchweite 18,8 cm; Halsweite 13,2 cm.⁴ (T. 3 : 1)

Dumovec

Die ganze Nekropole enthält etwa 30 Gräber. Im Tumulus »C« wurde eine Urne rötlichgrauer Farbe gefunden. Kegelhals mit zwei plastischen Rippen, Standring. Höhe 17 cm; Bauchweite 21 cm; Halsweite 14 cm. (T. 3 : 8)

Alle Zylinderhalsurnen aus dem Gebiet der Stadt Zagreb wurden aus feingeschlemmter Tonerde an Töpferscheibe gefertigt. Der Exemplar aus Dumovec der grauer bis gelblichroter Farbe ist, stellt eine Ausnahme vor. Die Höhe weicht zwischen 14,7 u. 20 cm ab, die Bauchweite zwischen 14,5 u. 21 cm und die Halsweite zwischen 9 u. 14 cm. Bei allen Exemplaren ist der Rand verstärkt während der Boden platten- oder ringartig ist. Eleganz und Übereinstimmung der Formen sind Beweis der hohen Erzeugnis- und Geschmackstufe der einheimischen Meister.

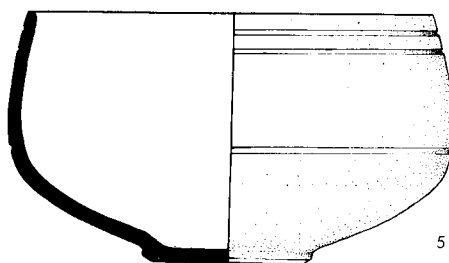
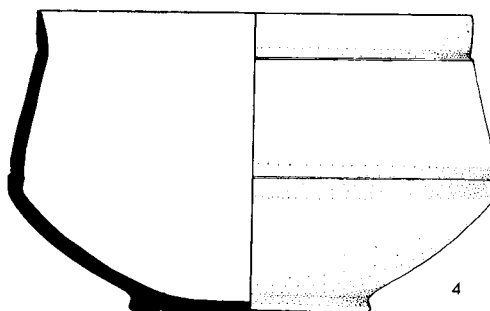
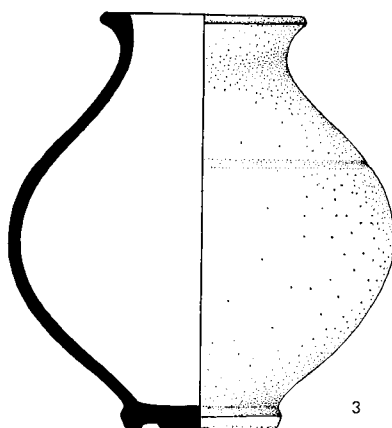
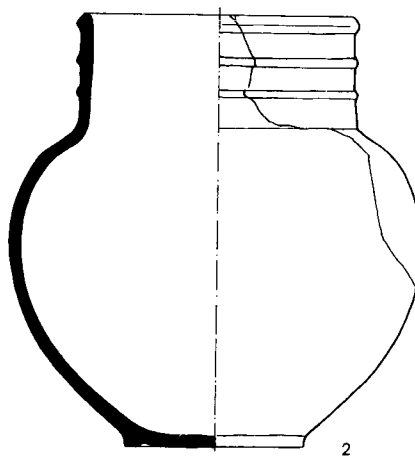
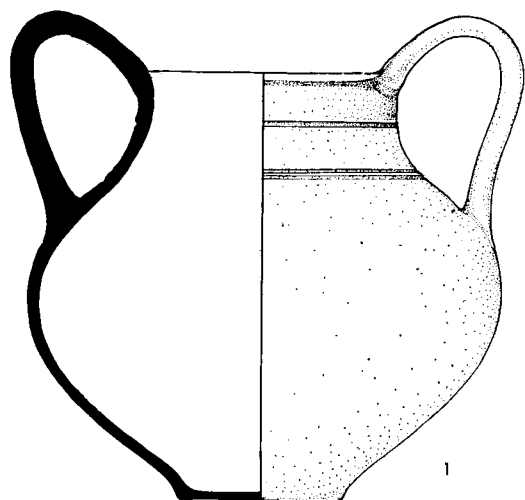
P. Petru der sich mit typologischer Entwicklung der Zylinderhalsurnen befasst hat, hält auf grund der Dichte der Funde und der ausgegrabenen keramischen Öfen dass sich die Erzeugniszentren in Neviodunum (Drnovo bei Krško) und Celeia (Cili) befanden. Er datiert sie in zwei ersten Jahrhunderte.¹ Schiffbarkeit der Save und gutes Strassennetz in diesem Teil Pannoniens erlauben die Vermutung dass die erwähnten Beispiele aus Neviodunum geliefert wurden.

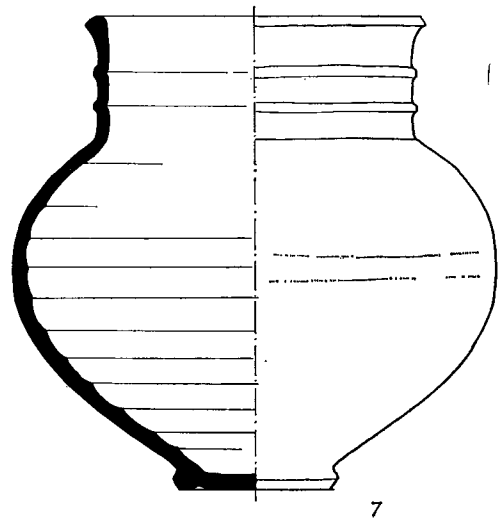
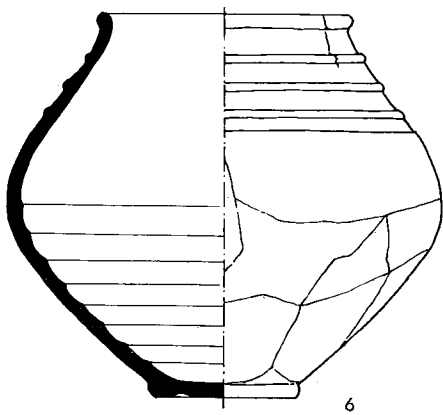
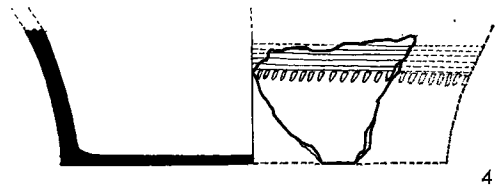
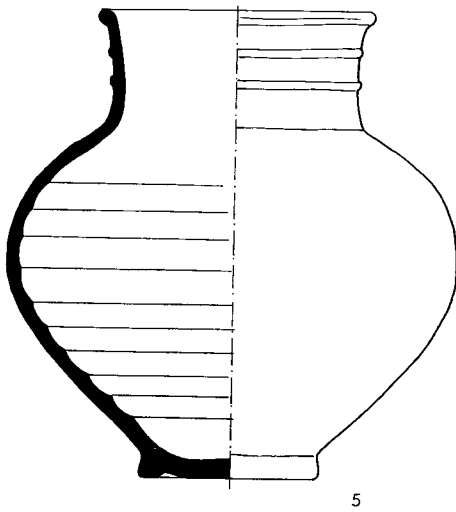
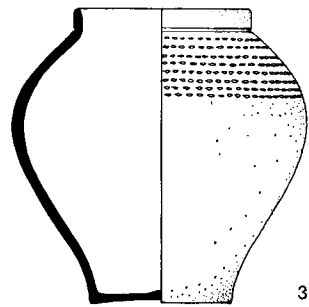
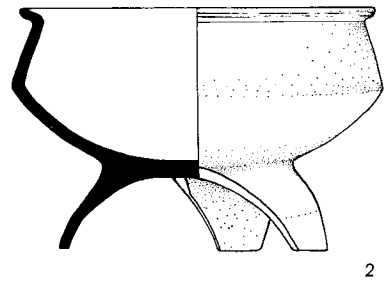
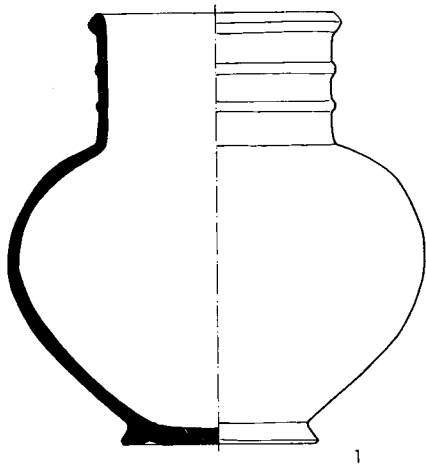

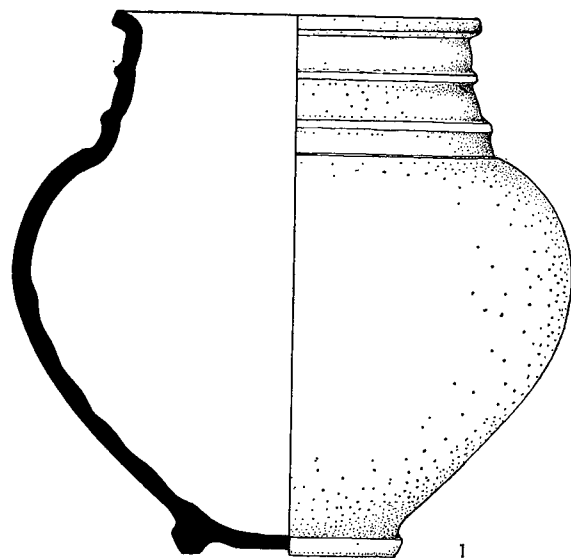
Die älteste Form aus erster Hälfte des I Jhs. ist bikonisches Gefäß grauer Farbe mit drei plastischen Rippen am Halse (Stenjevec, ausser Grabeinheit — T. 1 : 6). Ähnliche Beispiele wurden in Dobova (Gräber A 19, A 26 u. A 37) gefunden¹⁴ und im tiberisch-claudischen Zeitraum datiert, weiter in Pristava bei Trebnje¹⁵ (Grab 3, Flavianische Zeit). Die letzte wurde mit Domitianusmünze gefunden. Um die Mitte des II Jhs. erschienen als Verzierung auf dem Zylinderhalse zwei parallele plastische Rippen. In Stenjevec wurden davon vier Stücke gefunden: Grab 110, 113 u. 127 und ein ausser Grabeinheit (T. 1 : 2, 2 : 1, 5, 7). Ähnlich sind die Beispiele aus Donja Lomnica, Velika Gorica und Dumovec (T. 3 : 1, 5, 8). Hier soll man betonen dass der Hals kegelartig ist, d. h. er wird immer schmaler gegenüber den Rand.

Auf Grund der Analogien und Tatsache dass das Beispiel aus Lomnica mit Hadrianus-, Antoninus Pius- und Faustina Münzen datiert wurde, und dass die Begräbnis innerhalb Nekropole im Stenjevec bis zu Markomanenkriegen dauerte, die erwähnten Beispiele an Zylinderhalsurnen aus Stenjevec, Donja Lomnica, Velika Gorica, Ščitarjevo und Dumovec sollen in die Mitte des II Jhs. datiert werden.

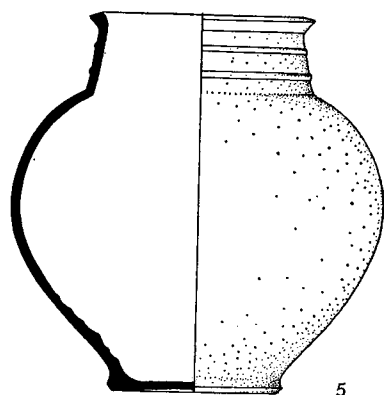

2

3

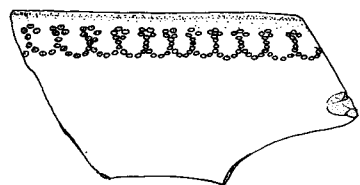
5

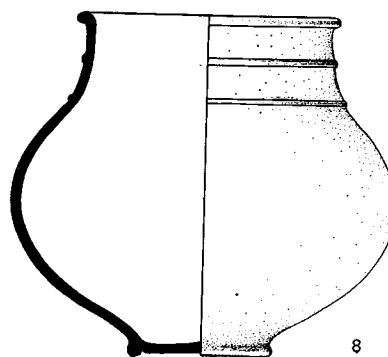
4

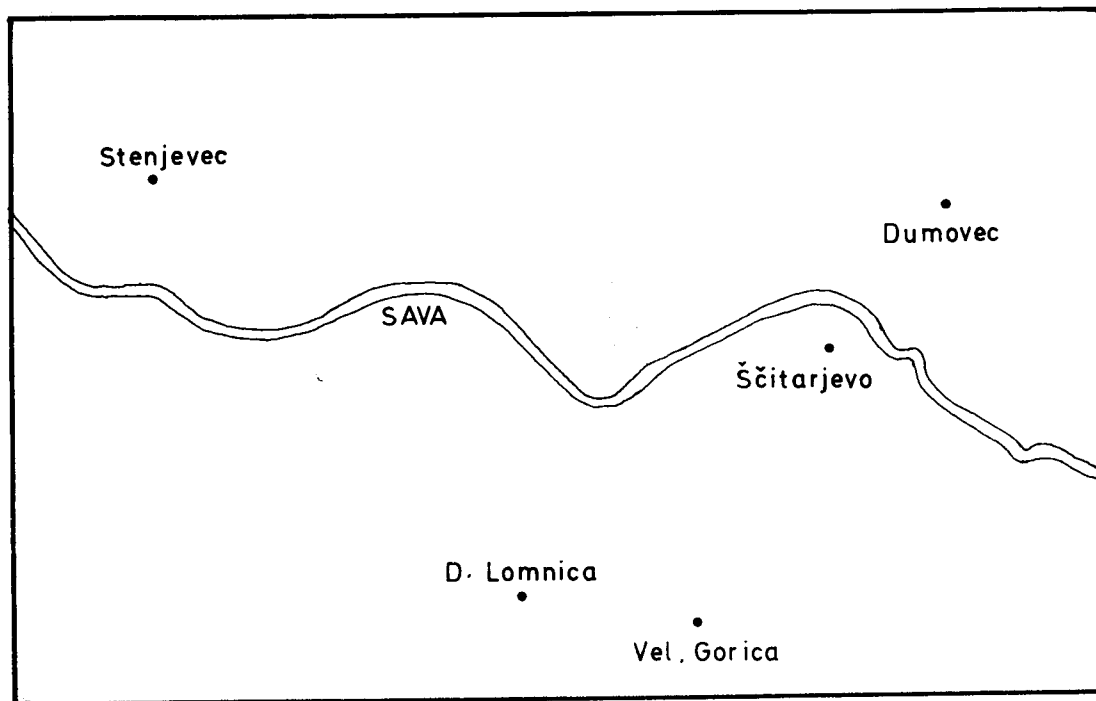
6

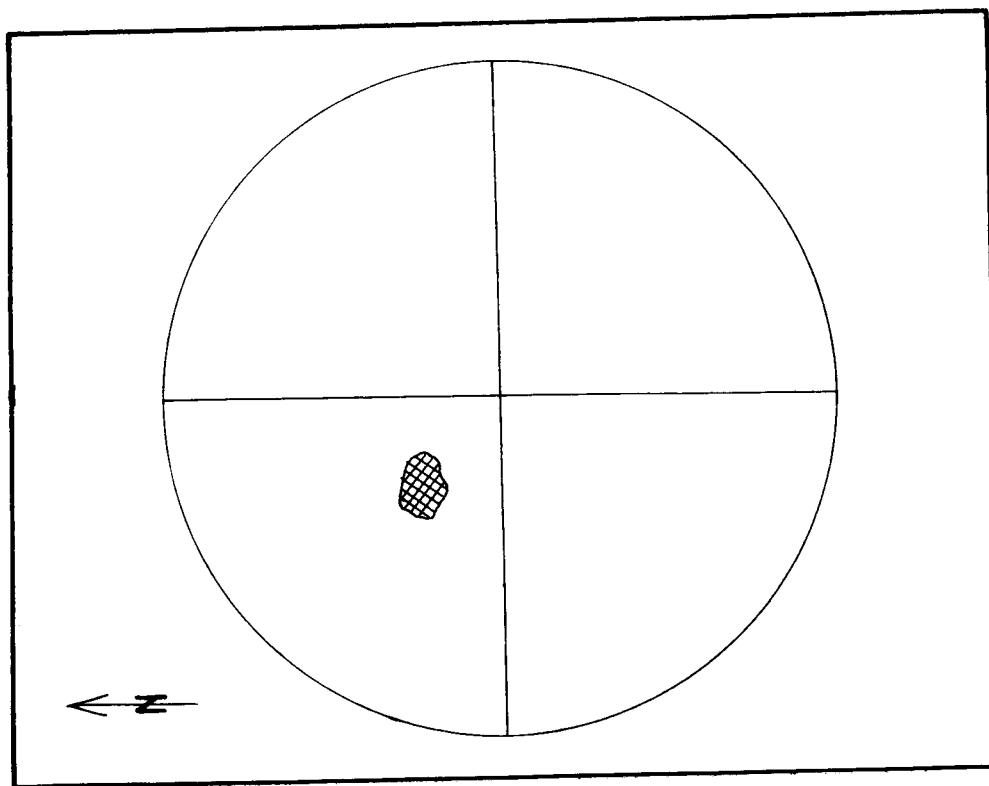
7

8

1

2